

Activitatea revoluționară a lui Ion Heliade Rădulescu în județul Dâmbovița

Daniel Diaconescu*

Abstract: Ion Heliade Rădulescu was a personality of modern Romania who distinguished himself on several levels: poet, publisher, historian, founder of cultural society, translator. But perhaps his most important quality was that of a visionary, a revolutionary and a man of action, who laid the foundations of the modern state by creating institutions that developed later. And as no one is a prophet in his own country, Heliades also faced challenges and criticism. However, if he had only contributed to the creation of the Romanian Academy, he would still remain in the history of this nation as one of the „founding fathers” of the Romanian national state.

Keywords: revolution, Islaz Proclamation, provisional government, Căimacănle, revolutionary society

Copilăria și adolescența

Titanul culturii românești, acela ce spunea colaboratorilor săi mai tineri: „scrieți, băieți, orice, numai scrieți” (din dorința de a combate traducerile mediocre din franceză și de a pune bazele unei literaturi naționale valoroase) s-a născut pe 6 ianuarie 1802, ora 3 după-amiază la Târgoviște, oraș pe care îl va pomeni des în scrierile sale.

Părinții săi Ilie și Eufrosina au mai avut trei copii (doi băieți și o fată) după Ion, însă acești au murit cu toții la vârste fragede, lucru menționat de Heliade în poezia „Visul” (1836)¹. Casa familiei Rădulescu se afla alături de biserica Sf. Voievozi și fusese zidită de bunicul poetului, Radu logofăt la începutul sec. al XVIII-lea, acesta fiind și epitropul bisericii².

Ilie Rădulescu fusese crescut pentru a deveni negustor, ceea ce a și fost o bună bucată de vreme. Heliade își amintește de vremea când tatăl său aducea de la București marfă pe care o vindea prin sate. S-a remarcat în războiul ruso-turc dintre 1806-1812 de partea Rusiei, care l-a numit polcovnic (colonel) la Silistra și Călărași (1808-1810)³. El a fost apreciat de ruși, care l-au decorat și i-au făcut cadou o sabie. Din 1810, Ilie a fost numit căpitan de poteră în județul Buzău, probabil în căpitania Scaunului sau a Palangii⁴.

Cu banii strânși din negustorie, Ilie cumpărase moșiile de la Făgăraș și Gârboveni⁵, precum și o casă impunătoare cu o grădină mare în București, în care

* Prof. dr., Liceul Teoretic „Ion Heliade Rădulescu” Târgoviște, e-mail: danielDiaconescu77@yahoo.com; danielDiaconescu7777@gmail.com

¹ „Trei frați ce avusesem părinți mei pierdură / Și rămăsesem singur cu-al lor fierbinte dor; Trei fii creștea în mine tânăra lor căldură / Și le zâmbea în mine toată nădejdea lor.”

² Radu Gioglovan, *Legăturile familiale ale lui Ion Heliade Rădulescu la Târgoviște*, în *Scripta Valachica*, Tom IV, Târgoviște, 1973, p. 37.

³ Gheorghe Corneanu, *Viața lui Ion Eliade Rădulescu*, Editura „Naționala-Ciornei”, București, f.a., p. 21.

⁴ Mircea Anghelescu, *Echilibru între antiteze*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, p. 12.

⁵ Apare și sub numele de Gârbovi.

familia sa se mutase de la Târgoviște în 1812⁶. În acel an, în București izbucnise „ciuma lui Caragea”, motiv pentru care Ilie, care era înspăimântat de orice boală contagioasă, a trimis pe Ion la moșia de la Gârboveni, pentru a nu se îmbolnăvi.

Relația lui Ion, zis și Niță cu tatăl său a fost deosebit de afectuoasă. Acesta îi săruta mâna dreaptă atunci când se vedeau și după ce a devenit asistent al profesorului Gheorghe Lazăr la Școala de la Sf. Sava, și-a adaptat numele de familie Heliade (care apare și Heliad, Eliad sau Eliade), ce era versiunea greacă a prenumelui tatălui său, Ilie. Acesta din urmă a participat la mișcarea condusă de Tudor Vladimirescu la București, spunându-i fiului său la despărțire: „Băiete, tu rămâi acasă !”⁷ De la tatăl său, Niță a moștenit energia și spiritul întreprinzător, precum și dorința de afirmare prin propriile eforturi.

Ilie, la rugămintea fierbinte a fiului său, îi cumpără acestuia în 1823 casa lui Gheorghe Lazăr din Obor⁸, unde Heliade va instala tipografia cumpărată în 1830 împreună cu unchiul său, negustorul Nicolae Rădulescu. Aceasta fusese cumpărată cu 25.000 de lei de la Irina Caracaș, care o moștenise de la soțul ei, doctorul Constantin Caracaș, ce o înființase în 1817 împreună cu stolnicul Răducanu Clinceanu și slugerul Dumitrache Topliceanu. Din 1832, după ce i s-a plătit partea sa de câștig, Nicolae Rădulescu s-a retras din asociere, Heliade rămânând unic proprietar⁹.

Mama poetului, Eufrosina Danielopol, era fiica polcovnicului Alexandru Danielopol, provenit dintr-o familie de negustori aromâni ce se stabiliseră la București¹⁰. Ea „știa numai carte grecească”, cum ne spune Heliade, tocmai pentru că se stabilise la noi de puțină vreme, deși în familie vorbea românește. Aceasta era blondă, firavă și delicată, de la ea învățând Niță limba greacă. Tot de la ea se pare că a moștenit scriitorul duioșia și spiritul de dreptate, care îl va însoți toată viața¹¹. Părinții lui Heliade au murit amândoi de ciumă în același an, 1832¹², ceea ce a produs o intensă suferință poetului, care s-a retras aproape un an din viața publică să-și plângă părinții.

Activitatea culturală

Heliade afirmă că imediat după moartea mamei sale, a hotărât să realizeze o opera imensă, formată din versuri, proză, istorie și filosofie. Încă de când îi era elev, Gheorghe Lazăr l-a remarcat pe tânărul Ion Heliade, propunându-i să predea alături de el.

Între 1820-1821 Heliade a fost profesor la Sf. Sava în locul lui Gheorghe Lazăr care a plecat la Avrig, iar între 1821-1822 școlile au fost închise. Apoi, între

⁶ Ion Benone Petrescu, *Ion Heliade Rădulescu*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2002, p. 12.

⁷ *Ibidem*, p. 13.

⁸ Mircea Anghelescu, *op. cit.*, p. 16.

⁹ Ion Crețu, *Viața lui Eliade*, Editura „Cultura românească S.A.R.”, București, f.a., p. 38.

¹⁰ Mircea Anghelescu, *op. cit.*, p. 14.

¹¹ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 22-23.

¹² Mircea Anghelescu, *Ion Heliade Rădulescu*, Editura Minerva, București, 1986, p. 9.

1823-1826¹³, Heliade a organizat în casa maestrului său „un curs de gramatică, de socoteală și de inginerie”¹⁴, unde preda de toate: gramatică, geografie, trigonometrie, aritmetică, algebră, geometrie, istorie, stilistică, logică și botanică¹⁵.

După 1822, odată cu restabilirea domnitorilor români și numirea lui Grigore Dimitrie Ghica pe tronul de la București, au revenit de la Brașov, unde se stabiliseră din anul precedent de teama mișcării revoluționare conduse de Tudor Vladimirescu „boierii pământeni”, cei care puseseră bazele unei mișcări de regenerare națională. Suflul acesteia era stolnicul Constantin (zis și Dinicu) Golescu, un boier luminat care străbătuse Europa și asocia în jurul său pe Iancu Văcărescu, Grigore Băleanu și Constantin Câmpineanu. Dinicu Golescu călătorise mult și aflase cu această ocazie de existența unor societăți secrete ce aveau un program oficial - promovarea culturii și unul neoficial - promovarea națiunii.

După revenirea în țară a lui Dinicu Golescu din peregrinările sale externe, acesta căuta un colaborator pentru aplicarea în practică a ideilor sale și l-a găsit pe Heliade¹⁶. Discuțiile au început în 1826 și s-au finalizat anul următor la Golești când a fost fondată „Societatea Literară”. Ședințele societății (numite „șeanțe”) se țineau în casa lui Dinicu Golescu (primul globe-trotter român) din București la care participau Iancu Văcărescu (promotorul teatrului românesc), Manolache, Alexandru și Constantin Ghica (frații domnitorului), precum și alți boieri luminați.

Totul era de făcut, așa că Heliade a redactat statutele și principiile, ce prevedeau, printre altele, realizarea limbii literare, înființarea de școli în capitalele județelor, apariția ziarelor, traducerea în limba română a capodoperelor din literaturile străine, formarea Teatrului Național și a unei „Școli de declamațiune”, etc.¹⁷ Din acel moment Heliade a renunțat la funcția de profesor și a trecut la aplicarea programului societății, purtând lungi discuții cu Golescu, ce avea și el preocupări lingvistice, asupra limbii române.

În 1828 la Sibiu, a apărut „Gramatica” lui Heliade. În această lucrare valoroasă, autorul propunea simplificarea alfabetului chirilic, fonetismul ortografic și împrumutarea neologismelor. Referitor la formarea școlilor naționale, Golescu înființase pe moșia sa o școală gratuită pentru fii țăranilor care a rezistat până la moartea sa, în 1830. Fiind membru al Eforiei Școalelor alături de Petrarhe Poenaru, Heliade a contribuit la înființarea a sute de școli primare¹⁸, contribuind și în acest fel la dezvoltarea învățământului românesc. Influențat de aceste idei, Heliade va propune ca „punctul 16” al Proclamației de la Islaz să sune așa: „Instrucție egală și întreagă pentru tot românul de amândouă secsele”.

Dinicu Golescu obținuse aprobare de la Kiseleff să apară un prim ziar românesc și de această activitate l-a rugat să se ocupe pe Ion Heliade Rădulescu, care tocmai se întorsese de la Sibiu. Demult acesta dorea să publice o gazetă și acum se

¹³Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 80.

¹⁴ Ion Crețu, *op. cit.*, p. 25.

¹⁵ *Ibidem*, p. 26.

¹⁶ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 102.

¹⁷ Mircea Anghelescu, *op. cit.*, p. 38.

¹⁸ Ion Crețu, *op. cit.*, p. 63.

ivise ocazia. Astfel, pe 8 aprilie 1829 a apărut *Curierul Românesc*, prima gazetă românească din Valahia, ce avea pe copertă deviza lui Heliade: „*Urăsc tirania, mi-e frică de anarhie*“. Acesta își propunea să prezinte știri, informații, fapte diverse pe înțelesul poporului: „pentru luminarea celor care nu au nici o idee de istorie, de geografie, de deosebitele feluri de guvernământ, de științe sau de arte”¹⁹. Timp de un an, gazeta lui Heliade a apărut la tipografia Mitropoliei: „în condiții precare, cu literă urâtă”²⁰. Din acel moment, Heliade a luat hotărârea să devină tipograf, editor, librar, cumpărând propria tipografie, devenind curând ceea ce și-a propus.

Datorită interesului sporit al domniei față de gazeta sa, Heliade a fost numit în 1832 slujbaş al Postelniciei în funcțiile de pitar, paharnic și clucer, publicând *Buletinul Oficial al Principatului Țara Românească*²¹.

Tot atunci și-a început Rădulescu lunga activitate de traducător, realizând remarcabile traduceri în limba română ale operelor lui Moliere, Voltaire, Byron, Cervantes.

După ce s-a înființat Miliția națională în 1831, Ion Câmpineanu a fost printre primii înrolați ce a primit gradul de locotenent (praporcic), avansând prin meritele sale până la cel de colonel (polcovnic). Din acel an, activitatea membrilor Societății Literare s-a redus foarte mult, în special datorită supravegherii atente a membrilor ei de către reprezentanții Agiei la solicitarea consulului rus.

În aceste condiții a avut loc pe 1 decembrie 1833 întâlnirea dintre Ion Câmpineanu și Ion Heliade Rădulescu când aceștia, împreună cu Ion Voinescu II, Cezar Bolliac și Grigore Cantacuzino, au format Societatea Filarmonică²². Și aceasta avea un rol cultural și oficial: „cultura limbei Rumânești și înaintarea literaturii, întinderea muzicii vocale și formarea unui Teatru Național”²³ și unul politic și secret: unirea Principatelor, dezrobirea Țiganilor, introducerea votului universal.

Încă din 1820, de când era profesor ajutor al lui Gheorghe Lazăr, considerat mason, a apărut ideea familiei lui Heliade că inițierea fiului lor în masonerie s-a făcut de către profesorul ardelean²⁴. Statutele asociației au fost publicate de Heliade în 1835 în broșura „*Lucrările Societății Filarmonice*”. Activitatea aceasta a fost fecundă în plan cultural, înființându-se Școala de muzică vocală și declamațiune, al cărei prim director a fost Heliade, au fost tipărite numeroase traduceri, au fost publicați tinerii scriitori români. Însă pe plan politic, pentru că unii deveniseră membrii și apropiați ai domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica, precum dr. Tavernier, ce era și agent al rușilor, activitatea a fost una redusă. Din acest motiv, poetul Iancu Văcărescu a fost exilat la moșia sa de la Moțăieni (1834). Acesta era fiul lui Alecu și nepotul lui Ienăchiță Văcărescu, deschizători de drum în literatura română. Dealtfel, și Iancu avea intense preocupări literare, publicând poezia *Salurnu* în 1819 la deschiderea Teatrului de la Cișmeaua Roșie, fiind primul îndrumător pe drumul poeziei al lui

¹⁹ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 125.

²⁰ Mircea Anghelescu, *op. cit.*, p. 55.

²¹ Ion Benone Petrescu, *op. cit.*, 15.

²² La care s-au adăugat Constantin Aristia, Grigore Băleanu, Tache Ghica și alții.

²³ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 139.

²⁴ *Ibidem*, p. 139.

Heliade, traducând piese de teatru din franceză în română și publicând poezii de factura neoanacreontică. Mai târziu, în 1840 și Ion Câmpineanu a fost arestat, activitatea asociației încheindu-se.

După 1835, Heliade devenise principalul editor al țării, publicând ziare și reviste culturale, între 1843-1848 fiind numit director al Arhivei Țării Românești²⁵.

În martie 1846, Heliade a publicat în „Curierul de ambele sexe” proiectul Bibliotecii universale, ce era alcătuit din traducerea, în următorii 10 ani a 230 de lucrări filosofice, istorice, științifice, politice și literare. Întreprinderea era uriașă, iar Heliade a reușit în mica măsură să o realizeze, însă ideea a fost materializată în deceniile viitoare.

Acțiunile politice

Între timp, în septembrie 1843 la București fusese înființată societatea „Frăția” cu deviza „Dreptate, Frăție” de către Ion Ghica, Nicolae Bălcescu și Christian Tell, așa cum afirma cel dintâi: „Jurasem să ne consacram patriei cu trupul și cu sufletul, ne legarăm frați de cruce și ca fiecare dintre noi trei să se supui, cu pericolul vieții și al averii, celorlalți doi”. Inițiatorii erau organizați după modelul masonic, în grupuri de câte zece, conduse de un diacon, o sută, de preot și o mie, conduse de inițiatori personal, fiecare membru cunoscând doar pe acela care îl inițiasă²⁶.

În 1845 la Paris, organizatorii Frăției au înființat Societatea studenților români de la Paris, aflată sub patronajul poetului Alphonse de Lamartine și condusă de un comitet format din Ion Ghica-președinte, C. A. Rosetti-secretar și Scarlat Vârnăv-casier.

Studenții români s-au întors în țară după victoria revoluției de la Paris și pe 10 mai 1848 s-a format Comitetul revoluționar alcătuit din Ion Ghica, frații Ion și Dumitru Brătianu, frații Constantin și Nicolae Bălcescu, frații Ștefan, Nicolae, Radu și Alexandru Golescu, Alexandru Golescu (fiul lui Iordache, vărul celor patru), Christian Tell, mai târziu aderând Constantin Rosetti și Cezar Bolliac.

Au fost inițiate discuții despre programul revoluționar și despre organizarea Mișcării²⁷. Cu această ocazie, maiorul Tell, ce comanda batalionul de grăniceri de pe Dunăre, a solicitat participanților cooptarea în Mișcare a fostului său profesor de la Sf. Sava, Heliade.

Motivul pentru care acesta a fost invitat să se alăture revoluționarilor a fost acela că, maiorul Tell, fiind un om pragmatic și de acțiune, dorea să maximizeze șansele de succes ale Mișcării prin atragerea unui om care să asigure legătura revoluționarilor (ce erau, în majoritate veniți de la Paris) cu poporul, cu largi categorii sociale care să înțeleagă idealurile revoluției, ca să poată lua, la nevoie, armele în apărarea acestora. Ele nu s-ar fi ridicat decât pentru idei pe care le înțelegeau și le acceptau, urmând un lider pe care îl admirau și îl respectau, iar Tell era convins că se va ajunge la sprijinul poporului acordat revoluției. Ori, singurul om

²⁵ Ion Benone Petrescu, *op. cit.* p. 17.

²⁶ Ion Ghica, *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Editura Aldo Press, București, 2004, p. 282.

²⁷ Așa era numită revoluția de către revoluționari, care-și ziceau lor căuzași.

ce putea realiza atunci acea legătură a fost Ion Heliade Rădulescu²⁸. Dealtfel, la cercetarea activității revoluționarilor făcută după înfrângerea revoluției, s-a aflat faptul că Heliade, încă înainte de formarea Comitetului, desfășurase o vie activitate de propagandă, atât în București, cât și în provincie. Astfel, el se întâlnea cu egumenul mănăstirii Glavacioc, cu profesorul Dimitrie Frumușanu din Mehedinți, cu fratele negustorului Altân Nazaret armeanul, cu Ghiță Șișcu, tăbăcar, ce distribuise Proclamația în satele din jurul Bucureștiului și cu mulți alții²⁹. Popa Radu Șapcă din Celei, atunci când a fost cooptat în Mișcare, a întrebat: „Cine e cu noi ? Tell este ? Eliad este ?”³⁰

În urma discuțiilor aprinse cu privire la modul cum trebuie organizată revoluția, s-au evidențiat două aripi și anume cea radicală, constituită din frații Brătianu, Constantin Rosetti și Nicolae Bălcescu (Ion Brătianu se intitula republican), ce propunea folosirea forței în realizarea scopurilor revoluției și cea moderată, formată din Heliade, Tell și Ștefan Golescu, ce urmărea realizarea lor prin intermediul negocierii și diplomației³¹.

Revoluționarul. Activitatea revoluționară în județul Dâmbovița

Discuțiile din Comitet pentru organizarea revoluției erau ample și diverse. Revoluționarii veniți de la Paris opinau spre o acțiune directă în capitală, îndreptată spre Palatul domnesc, însă maiorul Tell a reușit să-i convingă să renunțe la acest plan, considerat de el ca riscant și cu puține șanse de reușită. De aceea, el a propus ca Mișcarea să se declanșeze simultan în patru zone, tocmai spre a-i mări șansele: Heliade, Tell și Golescu să meargă la Islaz spre Craiova, Nicolae Bălcescu în Telega, apoi la Ploiești, Constantin Bălcescu la Ocnele Mari și la Râmnicu Vâlcea, iar ceilalți în capitală. După ce planul a fost aprobat, se decise ca Ion Ghica să fie trimis la Istanbul, ca reprezentant al revoluționarilor pe lângă Înalta Poartă, iar Heliade să tipărească Proclamația³². A fost stabilit momentul declanșării acțiunii, ziua de 9 iunie 1848.

După întrunirea Comitetului revoluționar și stabilirea detaliilor desfășurării revoluției, Heliade se găsea în conflict cu domnitorul Gheorghe Bibescu. Originile acestuia erau mai vechi, din cauza atitudinii rusofobe a scriitorului. În 1844, acesta tipărise pamfletul Măceșul și florile, prin care protesta față de acordarea rusului Trandafiloff de către domnitor a unei concesiuni miniere cu drept de exclusivitate.

La începutul lunii mai 1848, într-o audiență, scriitorul a explicat domnitorului pericolul rusesc, dar acesta, la sugestia consulului Rusiei la București, Duhamel, i-a propus cărturarului să plece în Italia, ceea ce acesta a refuzat. Din acest motiv, domnitorul i-a suprimat Curierul românesc pe 27 mai 1848, iar Heliade a demisionat din funcțiile de mare clucer și director al Arhivelor, spunând că vrea să plece în

²⁸ Mircea Angheliescu, *Echilibru între antiteze...*, p. 217.

²⁹ Idem, *Ion Heliade Rădulescu...*, p. 217.

³⁰ Idem, *Echilibru între antiteze...*, p. 164.

³¹ Alexandru D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia traiană*, Ediția a III-a, Volumul XII, Editura Cartea Românească, București, 1929, p. 80.

³² Ion Crețu, *op. cit.*, p. 82.

Franța³³.

În acel moment, Heliade redactase peste 2000 de exemplare ale Proclamației, denumită și Constituția, în secret, cu ajutorul a doi zețari³⁴. Foile erau ascunse în stogurile de fân din grădina cumnatului său, Nicolae Alexandrescu, fratele soției lui, Maria. Duminică, 6 iunie 1848, Heliade încredință lui Moșoiu 1000 de foi, pentru a fi distribuite în capitală, 1000 le dădu cumnatului său să le distribuie la Islaz și câteva sute lui Nicolae Bălcescu³⁵. Tot atunci, împreună cu Ștefan Golescu³⁶ și cumnatul său au luat trăsura ce se afla în fața Hanului lui Manuc, plecând spre Islaz.

Miercuri, 9 iunie 1848 la Islaz, în fața unei adunări de țărani, negustori și soldați, Heliade s-a adresat auditoriului, spunând: „Fraților Români, Timpul mântuirii noastre a venit”³⁷, citind apoi Proclamația cu cele 22 de puncte³⁸. A fost proclamat guvernul provizoriu format din Heliade, popa Șapcă, Ștefan Golescu, Christian Tell, Gheorghe Magheru și Nicolae Pleșoianu³⁹, după care întregul grup de revoluționari s-a îndreptat spre Craiova, unde a ajuns vineri, 11 iunie 1848. Între timp, în aceeași zi, domnitorul Bibescu ordonase măsuri represive, ce au condus la anularea mișcărilor de la Telega și Ocnele Mari.

La București, în sunetul clopotelor bisericilor din oraș, poporul, ridicat în special de frații Brătianu, a înconjurat vineri, 11 iunie 1848 Palatul Domnesc, domnitorul fiind forțat să semneze Proclamația (cum era numită Constituția), iar duminică, 13 iunie 1848 a părăsit țara pe la Brașov, semnând un ultim ofis prin care acorda a doua zi puterea guvernului provizoriu. Acesta avea următoarea componență: președinte-mitropolitul Neofit, miniștrii-Heliade, Tell, Șt. Golescu, Odobescu, Gh. Magheru, Gh. Scurtu, secretari-Bălcescu, A. C. Golescu (Negru), C. A. Rosetti, I. Brătianu⁴⁰.

Guvernul vremelnicesc a instituit pe 14 iunie 1848 drapelul tricolor cu benzi orizontale, pe banda galbenă scriind „Dreptate, Frăție”, a hotărât desființarea rangurilor civile (boieria), a cenzurii, a pedepselor cu bătaia și cu moartea, precum și înființarea Gărzii Naționale⁴¹.

Ca simbol al noilor vremuri, s-a hotărât realizarea statuii Libertății⁴² sau „România deliverată” de Constantin Daniel Rosenthal (1820-1851), inaugurată la 23 iunie 1848 și care reflecta spiritul revoluționar al momentului. La mai puțin de o săptămână de la montare, va fi distrusă pe 28 iunie, din ordinul caimacamului conservator Emanoil Băleanu, adept al regimului politic impus prin Regulamentul Organic.

³³ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 211.

³⁴ Ion Crețu, *op. cit.*, p. 83.

³⁵ *Ibidem*, p. 85.

³⁶ Mircea Anghelescu, *op. cit.*, p. 172.

³⁷ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 215.

³⁸ *Ibidem*, p. 223.

³⁹ *Ibidem*, p. 227.

⁴⁰ Ion Benone Petrescu, *op. cit.*, p. 19.

⁴¹ *** , *Istoria României*, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, București, 1964, p. 87.

⁴² *** , *Istoria Românilor*, Editura Enciclopedică, vol. VII, tom I, București, 2003, p. 283.

Miercuri, 16 iunie 1848, grupul condus de Heliade a sosit în București⁴³ de la Craiova. Pentru prima dată s-a reunit guvernul în totalitate și a trecut la treabă, adoptând Proclamația către săteni, în care aceștia erau anunțați că vor fi împroprietăriți peste trei luni, cu condiția străngerii recoltei⁴⁴. Încă de la început lui Heliade i s-a părut nepotrivită prezența lui C.A. Rosetti, cu care avea diferențe de opinie și a lui Odobescu, ca ministru de război, pe care îl considera rusofil.

Și, într-adevăr, în seara aceleiași zile Rosetti și Brătianu au demisionat din funcțiile de secretari ai guvernului, iar Odobescu sâmbătă, 19 iunie 1848, în sala mare a Palatului administrativ, când ofițerii din Statul major al Garnizoanei București trebuiau să jure credință guvernului, a înaintat către Heliade, l-a luat de braț și i-a spus: „În numele proprietarilor, ești arestat ! Și voi toți membrii ai guvernului sunteți de asemenea arestați”⁴⁵.

Atunci Magheru a reușit să se retragă într-o cameră din spate, în vreme ce Heliade, frații Ștefan și Nicolae Goleșcu și Nicolae Bălcescu au fost închiși într-o cameră păziți de soldați înarmați. Heliade le ceru acestora să treacă de partea guvernului, însă a fost amenințat de Odobescu că va fi împușcat.

Între timp, unii din cei prezenți, sărind pe fereastră, au răspândit în oraș știrea arestării membrilor guvernului. Atunci s-a remarcat Ana Ipătescu în fruntea tăbăcarilor, negustorilor, armenilor, care, aflând că Heliade e arestat, au eliberat pe miniștrii și au arestat pe Solomon și Odobescu⁴⁶.

După acest eveniment, Rosetti și Brătianu și-au reluat funcțiile, dar între ei și Heliade se crease o fisură, care se va adânci mai târziu, pornind de la articolul 13 al Proclamației, care se referea la împroprietărirea țăranilor. Radicalii solicitau ca aceasta să se facă fără despăgubirea proprietarilor, în vreme ce Heliade promova ideea despăgubirii, dar și a amânării discutării acestui punct, deoarece crea puternice tensiuni sociale, ce ar fi dat ocazia rușilor să ocupe țara.

Pe 26 iunie 1848, a fost înființată Comisia proprietății, alcătuită din 17 reprezentanți ai proprietarilor și 17 ai țăranilor, condusă de Alexandru Racoviță ca președinte și Ion Ionescu de la Brad, vicepreședinte. Discuțiile purtate nu s-au concretizat, astfel încât pe 19 august 1848 Comisia a fost desființată, chestiunea urmând a fi tranșată de o viitoare Adunare (Adunânță generală extraordinară), lucru care nu s-a mai întâmplat⁴⁷. Tot atunci s-a înființat Comisia pentru dezrobirea țăganilor boierești, formată din Cezar Bolliac, Petrache Poenaru și Ioasaf Snagoveanu⁴⁸.

Peste puțin timp, luni, 28 iunie 1848, C. A. Rosetti aduse în guvern știrea, preluată de la consulul englez Roger Colquhoun, că trupele rusești au trecut granița și au ajuns la Focșani⁴⁹.

⁴³ Ion Crețu, *op. cit.*, p. 88.

⁴⁴ ***, *Istoria României*, 1964, p. 97.

⁴⁵ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 239-240.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 241.

⁴⁷ ***, *Istoria României*, 1964, p. 97.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 89.

⁴⁹ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 244.

Având în vedere acest lucru seara, grupul format din Heliade, însoțit de Ștefan Andronic și cumnatul său, Nicolae Alexandrescu, a părăsit capitala îndreptându-se spre Târgoviște. Odată ajuns aici, ministrul a solicitat administratorului județului, Mihalache Predescu doi dorobanți și o carte de slobozenie pentru a-și continua drumul spre Transilvania, unde dorea să ajungă, înnoptând la protopopul Mihail din Suseni⁵⁰.

Între timp, mitropolitul Neofit oferise puterea unei Căimăcăanii formată din boierii reacționari Teodor Văcărescu și Emanoil Băleanu, care au ordonat arestarea miniștrilor revoluționari și anularea actelor emise de aceștia. Numai că pe 29 iunie, sub coordonarea lui Câmpineanu și a lui Ion Brătianu, reacționarii au fost înlăturați și autoritatea guvernului revoluționar restabilită, miniștrii fiind chemați înapoi în capitală.

A doua zi, marți, 29 iunie, un trimis al administratorului l-a anunțat pe Heliade că i s-au anulat paza și cartea de slobozenie, așa că aceștia și-au continuat drumul cu o căruță spre graniță. Pe la ora 15, micul grup a ajuns la Strunga, dincolo de Pietroșița când a fost oprit din drum de vătaful de plai Șerb Popescu. Acesta le-a transmis că are ordin să îi ducă la Pucioasa (Șerbănești), unde se afla din 1772 sediul subocârmuirii Plaiului Ialomița, dar în acea noapte au poposit în casa sa. Aceasta era una masivă, cu gard din piatră și ziduri de cărămidă arsă și se afla pe locul actual al Casei de Cultură din Pietroșița⁵¹.

Miercuri, 30 iunie 1848, de dimineața, grupul lui Heliade a pornit însoțit de Șerb Popescu prin Bezdead, către Pucioasa, unde acesta i-a predat mamei subocârmuitorului Costache Ciocârlan, care se afla în acel moment la Târgoviște, apoi s-a întors la Pietroșița.

Casa în care era instalată subocârmuirea aparținuse lui Mielu Pietroșeanu, fusese construită la începutul secolului și avea la parter camerele administrației plaiului, iar la etaj locuința lui Ciocârlan⁵². Referitor la această casă⁵³, considerăm că ar trebui de urgență renovată, deoarece acum se află în stare avansată de degradare și transformată în muzeu, ca și o cameră a Casei de Cultură din Pietroșița, pentru a aminti tuturor de prezența în aceste locuri a grupului condus de Heliade.

Odată ajunși aici, au fost preluați de mama lui Ciocârlan, care i-a anunțat că sunt arestați, conform ordinelor primite și i-a percheziționat⁵⁴. Cu această ocazie s-a constatat că Heliade deținea doar 700 de sfanți deși mama lui Ciocârlan credea că are 80000 de galbeni, banii publici ai guvernului⁵⁵.

Joi, 1 iulie pe la prânz, Ciocârlan a sosit la Pucioasa și a adus știrea că

⁵⁰ Ion C. Brătianu, *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente*, Institutul de Arte Grafice „Carol Gobl”, București, Tomul al II-lea, p. 252.

⁵¹ Dumitru Ulieș, *Monografia comunei Pietroșița*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2002, p. 113.

⁵² Gabriel Mihăescu, Constantin Manolescu, Eugen Fruchter, *Pucioasa-Vulcana Băi*, Editura Sport-Turism, București, 1981, p. 78.

⁵³ Pe ea se află o placă de marmură pe care scrie „În această casă, în care a funcționat subadministrația plaiului Ialomița, a fost deținut în zilele de 30 iunie-1 iulie 1848 ION HELIADE RĂDULESCU”.

⁵⁴ J. Heliade Radulescu, *Memoires sur l'Histoire de la regeneration roumaine*, Librairie de la Propagande Democratique et Sociale Europeenne, Paris, 1851, p. 157.

⁵⁵ Gheorghe Corneanu, *op. cit.* p. 248.

guvernul revoluționar a fost restabilit, zicându-i lui Heliade: „Stăpâne, cauza noastră a biruit”⁵⁶, după care l-a eliberat. Acesta, supus unei puternice emoții, a mers la biserica Sf. Nicolae, aflată în apropiere și s-a rugat pentru reușita acțiunii sale.

Apoi, s-a îndreptat spre Târgoviște, unde a ajuns seara, fiind așteptat la intrarea în oraș dinspre Pucioasa de o mulțime de oameni care l-a purtat în triumf spre oraș, dejugând caii și trăgând ei trăsura. Această situație l-a deranjat pe Heliade, care a spus: „Caii la locul lor, cetățeni ! Iar poporul la locul lui de suveran”⁵⁷. Apoi, s-au întâlnit cu Constantin Filipescu și au înnoptat la protopopul Mihail.

Vineri, 2 iulie 1848, cu toții au fost invitați la dejun la Nicolae Brătescu, bunicul scriitorului⁵⁸, după care au părăsit orașul, îndreptându-se spre capitală, unde au ajuns pe seară, fiind așteptați de „multă lume ce îl aclama la bariera Mogoșoaiei”⁵⁹. Guvernul fusese restabilit, iar Heliade și-a reluat locul de sâmbătă, 3 iulie 1848, în cadrul său. Aventura sa dâmbovițeană se încheiase.

Se poate observa faptul că Heliade a fost bine primit în orașul natal de popor, care îl aprecia și îl respecta. Chiar atunci când a fost arestat, mama lui Ciocârlan i se adresa respectuos, iar țăranii care asigurau paza casei la Pucioasa îi spuneau „domnul Eliad”, care îi va alunga pe ciocoi. Târgoviștenii l-au primit cu flori și cocarde tricolore și au însoțit în număr mare carul ce îi ducea în capitală pe revoluționari până la ieșirea din oraș.

Așadar, activitatea revoluționară în județul Dâmbovița, deși desfășurată în condiții vitrege, a beneficiat de suportul maselor populare, care a continuat să aibă încredere în „domnul Eliad”.

⁵⁶ George Coandă, *Istoria Târgoviștei Cronologie enciclopedică*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2005, p. 191.

⁵⁷ Ion Crețu, *op. cit.*, p. 94.

⁵⁸ Coandă George, *op. cit.*, p. 191.

⁵⁹ Gheorghe Corneanu, *op. cit.*, p. 250.

BIBLIOGRAFIE

Angelescu, Dumitru, *Ion Heliade Rădulescu Omul politic de la 1848*, în Scripta Valachica, Studii și materiale de istorie și de istorie a culturii, Tom IV, Târgoviște, 1973.

Academia Română, *Istoria Românilor*, Vol. VII, Tomul I, Editura Enciclopedică, București, 2003.

Academia Republicii Populare Române, *Istoria României*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964.

Angelescu, Mircea, *Echilibru între antiteze*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001

Angelescu, Mircea, *Ion Heliade Rădulescu*, Editura Minerva, București, 1986.

Brătianu, Ion C, *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente*, Institutul de Arte Grafice „Carol Gobl”, București, Tomul al II-lea, București, 1902.

Coandă, George, *Istoria Târgoviștei Cronologie enciclopedică*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2005.

Corneanu, Gheorghe, *Viața lui Ioan Heliade Rădulescu*, Editura „Naționala-Ciornei”, București, f.a.

Crețu, I., *Viața lui Eliade*, Editura „Cultura românească S.A.R., București, f.a.

Dumitru, Dragoș, Mircea, Popescu Gabriel, *Dâmbovița 1810-2010*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2010.

Ghica, Ion, *Scrisori către Vasile Alecsandri*, Editura Aldo Press, București, 2004.

Mihăescu, Gabriel, Manolescu, Constantin, Fruchter, Eugen, *Pucioasa-Vulcana Băi*, Editura Sport-Turism, București, 1981.

Petrescu, Ion, Benone, *Ion Heliade Rădulescu*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2002.

Radulescu, Heliade J., *Memoires sur l'Histoire de la regeneration roumaine*, Librairie de la Propagande Democratique et Sociale Europeenne, Paris, 1851.

Stancu, Dumitru, *Pucioasa File de monografie*, 1995.

Stoicescu, Nicolae, Oproiu, Mihai, *Dicționar istoric a județului Dâmbovița*, Târgoviște, 1983.

Ulieru, Dumitru, *Monografia comunei Pietroșița*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2002.

Xenopol, Alexandru, D, *Istoria românilor din Dacia traiană*, Ediția a III-a, Volumul XII, Editura Cartea Românească, București, 1929.